

Тема. Лірична драма І.Франка „Зів'яле листя” – шедевр інтимної лірики.

Мета: Розкрити світ почуттів і пристрастей, створений поетичним словом великого майстра, поглибити розуміння суті поетичного мистецтва; розвивати пам'ять, увагу, мислення, зв'язне мовлення, творчі здібності, вміння працювати з додатковою літературою, передавати настрій твору за допомогою засобів виразного читання; виховувати шанобливе ставлення до інтимних почуттів, чистоту і благородство почуттів, розуміння неперевершеної краси інтимної лірики І.Франка.

Цілі.

Учні знатимуть: зміст поезій І.Франка, історію трагічно-щасливого кохання поета.

Учні вмітимуть: виразно і вдумливо читати і аналізувати поезію; з'ясовувати життєву позицію ліричного героя, його внутрішній світ; висловити власне ставлення до порушених автором проблем.

Тип уроку. Урок сприйняття і поглибленого аналізу художніх творів.

Обладнання. Тексти творів І.Франка, портрети О.Рошкевич, Ю.Дзвонковської, Ц.Журовської, О.Хоружинської; словники маловідомих слів; аудіо запис пісень на слова Франка.

Методи, прийоми і форми роботи: випереджувальне завдання, усна зв'язна розповідь учнів, слово вчителя, виразне читання, учнівське повідомлення, перегляд фотоілюстрацій, створення психологічного портрета ліричного героя, робота в групах.

Випереджувальне завдання (дається заздалегідь): «декламаторам» підготувати виразне читання віршів („Так, ти одна моя правдива любов”, „Не знаю, що мене до тебе тягне”,

„За що, красавице, я так тебе люблю”, „Я не надіюсь нічого...”

„Не минай з погордою”, „Ой ти, дівчино, з горіха зерня”, „Червона калино, чого в лузі гнешся”, „Безмежнеє поле”, „Як почувеш колись...”

„Не можу жить, не можу згинуть”, „Тричі мені являлася любов”,

„Чого являєшся мені у сні”);

«літературознавцям»: а) встановити, що стало поштовхом до написання поезій, які увійшли до збірки;

б) з'ясувати, чому виникли суперечки навколо збірки.

Епіграф.

В зів'ялих листочках хто може вгадати
Красу всю зеленого гаю?
Хто знає, який я чуття скарб багатий
В ті вбогії вірші вкладаю ?

І.Франко

ХІД УРОКУ

1. Мотиваційний етап.

Забезпечення емоційної готовності до уроку.

Актуалізація суб'єктного досвіду.

1. Учень читає сонет П'єра Ронсара з перекл.Ф.Скляра

До того, як любов у світ прийшла
І теплим сяйвом хаос освітила,
В нім плавала планет незмінна сила
Без ладу, і без форми, і без числа
Так і душа несміливо жила,
Без ладу й форми у мені бродила,
Поки любов її не озорила,
Поки з очей ти сяйво розмела
І, скорений любові верховенством,
Дух у мені наповнився блаженством,
В думках моїх вогонь запломенів.
Любов дала життя, і рух, і силу
І душу відродила осмутнілу:
Її любовний племінь відігрів.

2. *Учитель.* Любов... Кохання... Такі хвилюючі слова. Скільки навіюють вони думок, переживань: радість і смуток, відчай і сподівання..."Хвилини, в котрих я любив... були, може, найкращі в моїм житті – жаль тільки, що були це разом хвилини найтяжчого болю, якого я досі зазнав, а не радості", - писав І.Франко.

Сьогодні ми відвідаємо храм кохання, великого, світлого, чистого. Храм кохання І.Франка. Звернемось до його поезій, які

... тихе зітхання!

Незгоєні рани, невтишні жалі;

Завмирає в серці кохання.

Ви знайомі із громадянською лірикою поета, відкрили для себе Франка-патріота. Але, як сказав М.Коцюбинський, людина, яка б вона сильна не була, не може жити самою боротьбою, самими громадянськими інтересами. У неї є ще й особисте життя. Така вже доля поета – жити і вмирати, любити і страждати привселюдно. Поети відходять у вічність, залишаючи свої шедеври, сповнені гарячих почуттів і драматизму. Таким шедевром є збірка І.Франка „Зів'яле листя". Завдяки їй сьогодні ми розкриємо ще одну грань таланту І.Франка.

2. Цілевизначення і планування.

1. *Учитель.* Тема нашого уроку „Лірична драма І Франка „Зів'яле листя” – шедевр інтимної лірики”. Сьогодні ми поринемо у світ почуттів і пристрастей, створений поетичним словом великого майстра.

Кохання... Багатьом із вас уже відоме це почуття, до когось воно прийде незабаром – і мені хотілося б, щоб наш урок розкрив красу кохання, допоміг вам розібратися у своїх почуттях, навчив не втрачати віру, якщо кохання розчарує вас.

1. Самостійне визначення цілей і планування роботи на уроці.

Учитель пропонує учням, вчитавшись уважно в тему уроку, визначити цілі роботи. (З'ясувати: 1. Основні мотиви збірки. 2. Чому І.Франко визначив її жанр – „лірична драма”? 3. Чому автор назвав збірку „Зів'яле листя”? 4. Які почуття викликали поезії?).

2. Епіграфом до уроку будуть слова І.Франка (прочитати). До них ми повернемося наприкінці уроку, коли з'ясуємо, які почуття вклав автор у рядки своїх поезій, чим були викликані ці почуття.

3. Опрацювання навчального матеріалу

Учитель. На уроці працюють групи «декламаторів», «літературознавців».

А тепер звернемося до збірки. Важко знайти у світовій літературі більш хвилюючу поетичну розповідь про страждання людської душі, зраненої життєвими негодами і нещасливим коханням, як збірка „Зів'яле листя”.

1. Композиція збірки (*розповідь учня*).

2. *Учні читають вірші, які увійшли до першої частини збірки: „За що, красавице, я так тебе люблю”, „Так, ти одна моя правдива любов”, „Не знаю, що мене до тебе тягне”, „Я не надіюсь нічого...”, „Не минай з погордою”.*

З'ясування емоційного враження від почутого. Який мотив простежується у цих віршах? (Роздуми учнів.)

Створення психологічного портрета ліричного героя.

Що він відчуває? Про що думає? Як характеризуються його почуття?

(Ліричний герой не хоче приймати однозначної відмови коханої. Він то звинувачує у всьому обставини, то прагне здаватися збайдужілим, то вмовляє кохану зглянутись на його страждання.

Перша частина, “жмуток”, передає трагедію нерозділеного кохання, його беззахисність та вразливість.)

3. *Учитель.* Продовжуємо милуватись срібними відгомонами чарівної Франкової скрипки кохання і послухаймо поезії, які увійшли до другого жмутку.

Учні читають поезії: “Ой ти, дівчино, з горіха зерня”, “Червона калино, чого в лузі гнешся?”, “Чому не смієшся ніколи?”, “Як почувеш вночі край свого вікна...”

З’ясування емоційного враження від почутого.

До якого фольклорного жанру подібні поезії “Ой ти, дівчино, з горіха зерня”, “Червона калино, чого в лузі гнешся?”

Проаналізувати вірші за схемою. (Робота в групах.)

Що об’єднує вірші другого жмутку?

4. Учні читають вірші третього жмутку: “Тричі мені являлася любов”, “Не можуть жити, не можу згинуть...”

З’ясування емоційного враження від почутого.

Який мотив простежується у цих віршах?

(“Це любов моя плаче так гірко...” Мотив відчаю, зневіри. Автор малює абстрактний образ жінки.)

5. Учитель. Які обставини життя навіяли такий розпач, зневіру? Яка жінка розбила серце Франковому ліричному героєві? Це був створений авторською уявою образ жінки чи мова йде про когось конкретно? Яка міра автобіографізму знайшла свій вияв у цій збірці?

Слово літературознавцям.

Учні-літературознавці розповідають історію щасливого-нещасливого кохання І. Франка.

Учитель. Отже, основою збірки були особисті переживання Франка, але ототожнювати ліричного героя з самим поетом не варто.

Збірка І. Франка вийшла у 1896 році, але й до сьогодні викликає дискусії. Що стало приводом?

Літературознавець. Причиною суперечок був сам автор, який до першого видання 1896 року додав у вигляді передмови щоденник юнака, що пішов з життя через нерозділене кохання. За словами І. Франка, цей щоденник випадково потрапив до його рук через кілька місяців після смерті юнака. Франко неохоче взявся його читати і довго мучився, доки дочитав, бо написаний він був безладно. У щоденнику поважали ліричні оклики, зітхання, прокляття, закоханого без взаємності юнака. Але “серед тої половини” траплялися такі місця, які справили на Франка сильне враження і які він спробував передати віршованою формою. Саме ці твори, за словами Франка, і склали збірку “Зів’яле листя”.

А вже у другому виданні 1911 року І. Франко пише: “... Прозова передмова до першого видання... не більше, як літературна фікція”.

Учитель. Чому І. Франко спочатку свої твори видавав за чужі? З якою метою подав щоденник замість передмови? А чи існував щоденник насправді?

Літературознавець. Виявляється, що існував. Підтвердженням цьому є щоденник, адресований Франковій знайомій письменниці і вчительці Уляні Кравченко (справжнє прізвище – Юлія Шнайдер) одним із її знайомих двадцятирічним учителем Супруном, який був закоханий у неї. Після відмови Уляни одружитись він прислав їй любовного листа – щоденника, а сам зник з містечка. І ось щоденник цього юнака, написаний польською прозовою мовою з деякими віршованими вставками, потрапив до рук І.Франка у 1883 році.

Учитель. Щоденник став поштовхом, внутрішній світ ліричної драми, емоційний і філософський діапазон впливає з обставин його життя і проблем, які його бентежили.

І.Франко, як і його ліричний герой, теж кохав, теж страждав і зневірювався. Той біль треба було виповісти, висповідати душу – і поет не побоявся це зробити. Він жив, він мусив жити, бо таке палке серце не має права на душевну безнадію.

Осмисленням власних душевних переживань став вірш “Чого являєшся мені у сні” (звучить у аудіо записі). Це звучить голос всеперемагаючої любові, без якої “весь вік тужити – не жити”.

Недарма поет дав збірці підзаголовок “Лірична драма”. Три жмутки – це три дії, зміси яких – життя, невдале кохання і смерть ліричного героя.

4.Рефлексивно-оцінювальний етап.

Бесіда:

- 1.Чому, на вашу думку, автор назвав свою збірку “Зів’яле листя”?
- 2.Які основні мотиви збірки?
- 3.Прочитайте епіграф, які почуття вклав І.Франко у рядки своїх поезій?
“Незакінчене речення”: “Після сьогоднішнього уроку я відчуваю..., думаю..., розумію...”

5.Домашнє завдання.

Обов’язкове загальне. Вивчити напам’ять вірш із збірки, який найбільше припав до душі. Біблійна основа поеми “Мойсей” (Мойсей – біблійний пророк).

За бажанням. Спробувати передати свої почуття у формі вірша.

Словник до теми “Лірична драма І.Франка “Зів’яле листя” – шедевр інтимної лірики”

Бокує – бокувати – ухилятися від кого-, чого-небудь, сторонитися, уникати когось.

Бухло – бухати – вириватися густою масою.

Гук – сильний звук, шум, створюваний яким-небудь предметом, гуркіт.

Жмуток – жмут – невелика зв’язка чого-небудь; пучок.

Зима – зимний – холодний, студений, морозний.

Краяни – краянин – співвітчизник, земляк; одноземець, одноплемінець.

Мара – образ, що виникає уві сні; сновидіння, істота або предмет, що уявляється комусь; привид, примара.

Марний – даремний.

Най – нехай.

Нута – нота, мотив.

Пелена – покривало; спільний покрив (чого-небудь легкого), який обволікає що-небудь з усіх боків.

Поща – навіщо.

Пута – кайдани, ремені, мотуззя, якими зв’язують руки та ноги людини, щоб позбавити її свободи рухів; ланцюги.

Розсудно – розважливо, розмірковано, обґрунтовано, розумно, вмотивовано.

Сіна – нежила частина селянських хат і невеликих міських будинків, яка з’єднує жиле приміщення з ганком, або ділить хату, будинок на дві половини.

Сфінкс – крилате чудовисько з головою жінки і тулубом лева.

Уткана – ткати-виготовляти (тканину) способом щільного приєднання перехресно переплетених ниток – поздовжніх (основи) і поперечних (утоку).

Фікція – те, що не відповідає дійсності; вигадка, витвір фантазії; обман, підробка.

Шепт – шепіт.